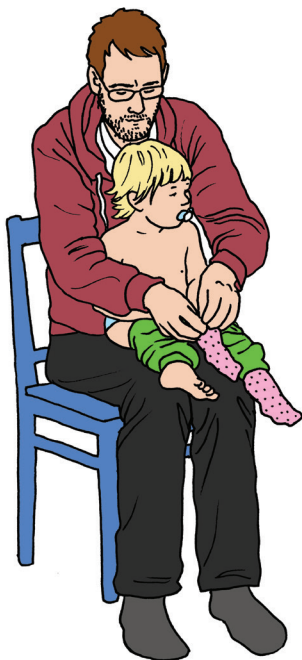

Aha!

Jämställdhet

i samhället

IFMETALL

Aha!

Alla har ansvar för jämställdheten

Jämställdhet genom historien	4
Fortsatt kamp för ett jämställt samhälle	5
Bredare rekrytering till industrin	6
Delad föräldraledighet	7
Jämställdhet genom politiska krav	8
Diskutera!	9
Ordlista	11
Läs mer	13

Ett jämställt samhälle

- **IF Metall ska vara med och verka för rätten till barnomsorg under dygnets alla timmar.**
- **IF Metall ska vara med och verka för kvinnor och mäns lika rätt till kompetensutveckling.**
- **IF Metall ska vara med och verka för ett fungerande trygghetssystem och möjlighet till rehabilitering.**
- **IF Metall ska vara med och verka för en aktiv välfärdspolitik förankrad i socialdemokratiska värderingar.**

Jämställdhet genom historien

Kampen för ett jämställt samhälle har pågått länge. Kvinnorörelsen i Sverige har varit betydande och i takt med att samhället har förändrats har kampens fokus ändrats och dess faser brukar delas in i tre vågor.

I mitten av 1800-talet blev Sverige ett industriland och det påverkade synen på de traditionella rollerna som kvinnor och män haft i bondesamhället. Män skulle nu vara familjeförsörjande och kvinnor skulle bli försörjda. Kvinnor i de lägre samhällsklasserna arbetade, men de var inte tillåtna att ta vilket jobb som helst utan blev hänvisade till vissa yrken och dessutom med en lägre lön. Alla kvinnor fann sig inte i detta och här startade den första vågens kvinnorörelse som krävde ökade formella rättigheter såsom möjligheten till högre utbildning. Efter 40 år resulterade kampen i att Sveriges kvinnor fick rösta för första gången 1921.

En följd av världskriget under 1900-talets första hälft blev att det blev brist på arbetskraft, vilket ledde till att fler kvinnor började arbeta. Även om kvinnor nu började arbeta på traditionellt mansdominerande arbetsplatser fick de inte samma lön. Kvinnor ansågs vara sämre arbetare med mindre muskelmassa, teknikkunnighet och högre frånvaro. Fram till 1960 fanns det dessutom särskilda kvinnolöner som var reglerade i kollektivavtalen.

Vid tiden för kvinnolönernas avskaffande startar den andra vågens kvinnorörelse där lika lön för lika arbete blev en stor fråga, men också kvinnors rätt till sina kroppar (aborträtten och preventivmedel) samt rätten till barnomsorg. Nu handlade det inte bara om formella rättigheter utan också om möjligheten att förverkliga de rättigheter som den första vågens kvinnorörelse genomdrivit.

Sedan 1990-talet har den tredje vågens kvinnorörelse fortsatt att fokusera på rättvisefrågor, men nu handlar kampen även om identitet, barnuppfostran, ifrågasättande av könsroller och mycket mer. Även om kvinnor i dag har samma juridiska rättigheter som män finns det fortfarande ojämställdhet i dagens Sverige; i arbetslivet, i hemmet och i det offentliga rummet.

Fortsatt kamp för ett jämställt samhälle

Historien visar att kampen för ett jämställt samhälle har pågått länge. I dag har exempelvis män betydligt högre inkomst än kvinnor. I genomsnitt tjänar kvinnor 88,7 procent av männens lön enligt Medlingsinstitutets rapport från 2017. Detta trots att kvinnor i Sverige har längre utbildning och högre skolbetyg än män som grupp. Män har generellt större inflytande och makt i samhället och på arbetsplatserna.

Ett annat exempel på ojämställdhet i samhället är förekomsten av sexuella trakasserier och kränkningar där kvinnor i större utsträckning än män utsätts. Detta synliggjordes under hösten 2017 när uppropet #metoo spreds över världen.

I hemmet tar kvinnor ett större ansvar än män för det obetalda arbetet, såsom hushållsarbete, barnuppfostran och vård av närstående. Bristen på jämställdhet i hushållen har också fått till följd att fler kvinnor än män arbetar deltid. Något som påverkar kvinnors hela livsekonomi, med lägre lön och lägre pension.

IF Metall har framför allt möjlighet att påverka arbetsvillkoren och jämställdheten inom industrin, men som en politisk aktör och som en del av LO kan förbundet också påverka andra delar av samhällsutvecklingen och sektorer av arbetslivet.

Bredare rekrytering till industrin

Det finns ett starkt mönster av kvinno- respektive mansdominerade yrkesutbildningar. Valet av utbildning bidrar till att förstärka uppdelningen av kvinno- respektive mansdominerade yrken. En orsak till att eleverna väljer som de gör är att de styrs av samhällets förväntningar (normer) på yrkesval utifrån kön. För att bryta dessa normer krävs både satsningar på yrkes- och studieorientering i skolan och en medveten rekrytering i arbetslivet. Först genom sådana samordnade insatser kan de nuvarande normerna brytas. Exempelvis kan IF Metall aktivt vara med och påverka rekryteringen till utbildningar. Genom bland annat Teknikcollege och Motorbranschcollege bidrar IF Metall till att öka kunskapen om vad ett arbete inom industrin innebär.

Den låga andelen av kvinnor i utbildningar som riktar sig till industrin gör det svårt för företag som vill rekrytera mer jämställt att hitta kvinnor med rätt kompetens. Detta visar att det behövs parallella satsningar i skolan och arbetslivet för att stärka jämställdheten inom industrin.

Rekryteringen av fler kvinnor till industrin bör också genomsyra olika arbetsmarknadsåtgärder och satsningar på att få ut fler nyanlända i arbetslivet. Genom att erbjuda fortbildning kan fler kvinnor omskola sig till jobb inom industrin. Det är ett sätt att bryta könsnormer i arbetslivet och få kvinnor att byta yrke i vuxen ålder. IF Metall verkar därför för ökade möjligheter att utbilda sig för yrken inom industrin, även som vuxen.

Delad föräldraledighet

Successivt har männen ökat sin andel av den uttagna föräldraledigheten. 2017 tog män ut 28 procent och kvinnor 72 procent av dagarna. 1985 tog männen bara ut 6 procent. Den ojämna fördelningen av föräldraledighet kan få till följd att kvinnor får en sämre löneutveckling, lägre pensioner och en mer bristfällig kompetensutveckling. Men även män förlorar på att ta ut en liten andel av föräldraledigheten. Det kan handla om en sämre anknytning till barnen och till att föreställningarna om att män inte ska ta hand om barn förstärks. Detta kan i sin tur leda till att det blir mindre accepterat att män till exempel är hemma när barnen är sjuka och svårare för männen att få vårdnaden om barnen vid skilsmässa. IF Metall anser att detta är en viktig fråga för att uppnå ett jämställt samhälle.

Jämställdhet genom politiska krav

IF Metall är en feministisk organisation. Ett ojämnt samhälle strider mot idén om alla människors lika värde. Ett jämställt samhälle är därför en grundbult för IF Metall. IF Metall driver en tydlig politisk linje som främjar jämställdheten i samhället och arbetslivet. Jämställdhet är politik och är därför också en viktig del i det facklig-politiska arbetet, i kampen för allas lika värde.

IF Metall vill att alla industriarbetare ska ha samma villkor och kunna bidra och utvecklas på arbetet oavsett kön. Skiftarbete är vanligt förekommande inom industrin. För att småbarnsföräldrar ska kunna arbeta skift krävs även tillgång till barnomsorg på helger, kvällar och nätter. För ensamstående föräldrar är detta en absolut nödvändighet. Kvinnor är överrepresenterade bland de ensamstående föräldrar som tar hela eller majoriteten av föräldransvaret för sina barn. Tillgång till barnomsorg är därför en knäckfråga när det gäller kvinnors möjligheter att ta anställning inom industrin på lika villkor.

I dagsläget erbjuds inte kvinnor kompetensutveckling i samma utsträckning som män och har därför svårare att avancera till bättre betalda positioner och/eller arbetsuppgifter och blir mer utbytbara. Därför arbetar IF Metall för allas rätt till kompetensutveckling.

I IF Metalls valplattform för valet 2018 ställde vi krav på bättre företagshälsovård, förutsättningar för arbetsmiljöarbete och ett välfärdssystem som garanterar rätten och möjligheten till rehabilitering vid arbetsskada. Fokus på arbetsmiljöarbete och ökade möjligheter till rehabilitering är ett sätt att skapa bättre förutsättningar för att kvinnor och män ska ges samma rätt och möjligheter att delta på (och återvända till) arbetsmarknaden.

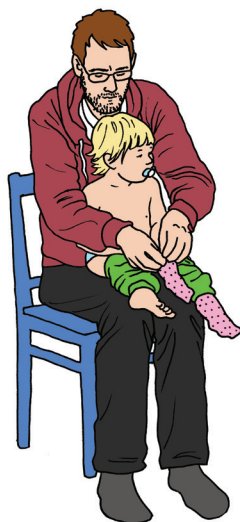
Hotet från högerpopulister och högerextremister.

I Sverige och Europa har högerpopulistiska och högerextrema partier och rörelser vuxit i styrka. Dessa partier står ofta för en extremt konservativ och traditionell uppfattning om uppdelningen av arbete mellan män och kvinnor. Det har exempelvis kommit politiska förslag som skulle leda till att kvinnor förlorar kontrollen över sin egen kropp i form av begränsad aborträtt och tillgång till preventivmedel.

Diskutera!

1. Hur skapar vi ett mer jämställt samhälle? Ge några exempel på åtgärder som du tror skulle kunna öka jämställdheten.
2. Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med könskvotering till exempelvis utbildningar eller bolagsstyrelser?
3. Vad tror du skapar ett mer jämställt samhälle? Genom protester, förhandlingar, diskussion eller generationsväxling?
4. Vad kan IF Metall göra för att skapa ett mer jämställt samhälle?
5. Vad skulle män tjäna på ett mer jämställt samhälle?
6. Vilka frågor på politisk nivå borde IF Metall driva när det gäller jämställdhet?
7. I vilka samhällsområden anser du att det finns en tydlig skillnad mellan män och kvinnors möjligheter?

PACKA MATSÄCK, HANDLA MIDDAG,
LÄMNA ANTON, PÅMINN LASSE OM
ATT ANTON MÅSTE HÄMTAS SENAST
KLOCKAN TRE, BOKA LÄKARTID ÅT
MAMMA, STRYKA GARDINER, KÖPA
PRESENT ÅT LISA... ANDAS

HAR JAG GLÖMT
NÅGOT NISSE?

Ordlista

Diskriminering: Direkt diskriminering är att missgynna en person genom att behandla hen sämre än andra. Indirekt diskriminering handlar om att det finns regler, lagar eller förhållningssätt som missgynnar grupper av människor. Enligt diskrimineringslagen (2008:57) är det förbjudet att diskriminera personer på grund av deras kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Feminism: En politisk ideologi och ett synsätt. Feminismen strävar efter att könstillhörighet inte ska påverka människors rättigheter, möjligheter och skyldigheter. Feminismen arbetar för att alla oavsett kön ska ha samma makt och möjlighet att påverka sitt liv. Feminismen anser att kvinnor är underordnade i dagens samhälle och arbetar för att den maktordningen ska förändras.

Genus: Det sociala och kulturella könet, det vill säga de uppfattningar och föreställningar som finns i vårt samhälle om vad som anses vara manligt och kvinnligt. Genus konstrueras hela tiden och skapas utifrån våra värderingar, attityder och erfarenheter.

Genussystemet: Varje samhälle upprätthåller ett ordningssystem där män och kvinnor tillskrivs olika uppgifter, roller och positioner. Det bygger på två principer, nämligen att hålla isär könen och manlig överordning. Manlig överordning tar sig uttryck bland annat genom att det män gör anses mer värdefullt. Lägg därtill att män tjänar mer, har mer makt och betraktas som norm, medan kvinnor anses vara det avvikande, icke-norm. Dessa könsmonster, stereotypa könsföreställningar, upprätthålls både på det personliga och strukturella planet av både män och kvinnor.

Intersektionalitet: Ett perspektiv som kan hjälpa till att synliggöra hur olika maktordningar samverkar, i stället för att se exempelvis kön, rasism, klass och ålder som separata egenskaper som orsaken till att individen blir förtryckt.

Jämlikhet: Lika villkor och möjligheter oberoende av exempelvis klass, kön, könsidentitet, funktionsnedsättning, religion, etnisk tillhörighet, ålder eller sexuell läggning. En politik för jämlikhet strävar efter att eliminera alla klyftor mellan människor.

Jämställdhet: Lika villkor och möjligheter för kvinnor och män. En politik för jämställdhet strävar efter att utjämna skillnaderna i villkor och möjligheter mellan kvinnor och män.

Kvalitativ jämställdhet: Kvinnor och mäns erfarenheter, kunskaper och värderingar tas tillvara och får berika och påverka utvecklingen inom alla områden i samhället.

Kvantitativ jämställdhet: Det samma som jämn könsrepresentation och innebär en jämn fördelning mellan män och kvinnor inom alla områden i samhället. Det kan röra sig om utbildningar, yrken, fritidsaktiviteter, riksdagen eller andra maktpositioner.

Normer: Oskrivna regler, förväntningar och ideal som handlar om vad som anses vara positivt, önskvärt och fördelaktigt och vad som inte är det. Normer ändras utifrån situation, är föränderliga över tid och formas utifrån maktförhållanden.

Normkritik: Normkritik handlar om att fokusera på makt och att ifrågasätta normer. Med hjälp av ett normkritiskt perspektiv synliggörs och granskas normer som begränsar människor.

Stereotyp: Bild eller föreställning om grupper eller personer, ofta i form av förenklade antaganden och fördomar om vilka egenskaper, intressen och kunskaper dessa personer eller grupper anses ha.

Läs mer:

AHA - Hbtq – en facklig fråga (2017), IF Metall och RFSL*

Arbetsmiljöupplysning, arbetsmiljoupplysning.se. Hemsida av Prevent, en ideell förening som ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK

Diskriminering och lika behandling – en handledning (2017), Industrirådet*

Diskrimineringsombudsmannens hemsida, do.se

Hållbart arbete – Utveckling i arbetet för utveckling i lön (2013), IF Metall*

Hållbart arbete – En plattform för utveckling av arbetsorganisationen (2013), IF Metall*

Hållbart arbete – Kompetensutveckling (2013), IF Metall*

Inkludera – Jämställdhet och HBTQ i organisationen (2018), Frida Ohlsson Sandahl, Idealistas förlag

Kvinnlig fägring och machokultur? Sexuella trakasserier i arbetslivet bland LO-förbundens medlemmar (2018), Joa Bergold, LO

Organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4), framtagen av Arbetsmiljöverket, förkortas OSA-föreskriften. Den kan laddas ned på Arbetsmiljöverkets hemsida, av.se

På lika villkor – jämställdhet genom livet (2017), Linnea Granath, Arena skolinformation

På tal om kvinnor och män – Lathund om jämställdhet 2018 (2018), SCB

Stopp – Att arbeta aktivt mot sexuella trakasserier och kränkningar på jobbet (2018), IF Metall*

Sveriges jämställdhetsbarometer 2018, Tid makt och pengar, Joa Bergold, Fanny Larsdotter och Ulrika Vedin, LO

Finns att ladda ned eller beställa från IF Metalls webbshop och/eller IF Metalls hemsida.

IF Metall är en feministisk organisation. Ett ojämnt samhälle strider mot idén om alla människors lika värde.

IF Metall verkar för jämställdhet inom den egna organisationen, på arbetsplatsen och i samhället. Den här skriften handlar om samhället. Det finns också två andra skrifter: en som handlar om arbetsplatsen och en om organisationen. Skrifterna syftar till att ge dig som medlem och förtroendevald kunskap och verktyg för ett aktivt jämställdhetsarbete.

IF Metall, 105 52 Stockholm

08 - 786 80 00

ifmetall.se

IFMETALL